

Aleksander Oleszko

**OBRÓT CYWILNOPRAWNY W PRAKTYCE
NOTARIALNEJ
ORAZ WIECZYSTOKSIĘGOWEJ**

Rejent 2002 – nr 8(136)

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	15
WYKAZ SKRÓTÓW	17
CZĘŚĆ PIERWSZA	
CZYNNOŚCI URZĘDOWE NOTARIUSZA	
A WYMOGI FORMALNE AKTU	
NOTARIALNEGO	19
1. Sytuacja prawnoustrojowa notariusza	19
2. Podział aktów notarialnych według treści	24
3. Obowiązki notariusza sporządzającego akt notarialny obejmujący czynność prawną	24
4. Forma aktu notarialnego a akt notarialny jako dokument notarialny	25
4.1. Akt notarialny a stwierdzona w nim czynność prawna	25
4.2. Akt notarialny a czynność notarialna	32
4.3. Akt notarialny a forma notarialna	33
5. Części składowe aktu notarialnego i ich wpływ na ocenę sporządzonego dokumentu urzędowego	34
5.1. Brak wskazania w akcie miejsca sporządzenia aktu	34
5.2. Zawarcie w komparycji aktu notarialnego nieaktualnego nazwiska notariusza oraz złożenie przez tegoż notariusza podpisu niezgodnego z aktem małżeństwa	35
5.2.1. Określenie w komparycji aktu notarialnego siedziby kancelarii notarialnej oraz nazwiska notariusza prowadzącego kancelarię a złożenie podpisu na akcie przez zastępcę notariusza sporządzającego akt notarialny	40
5.3. Pominięcie w akcie adresu zamieszkania osób działających w imieniu osób prawnych oraz innych osób obecnych przy sporządzeniu aktu	40
5.4. Pominięcie wskazania w komparycji aktu stanu cywilnego osoby fizycznej	41
5.5. Pominięcie wskazania w komparacji aktu adresu siedziby osoby prawnej oraz nazwy firmy jako strony czynności prawnej	42

5.6.	Niewłaściwe określenie przedstawiciela działającego w imieniu osoby prawnej jako strony umowy	42
5.7.	Brak stwierdzenia, że akt został odczytany, przyjęty i podpisany	43
5.8.	Podpis notariusza	44
5.9.	Pominięcie w akcie notarialnym stwierdzenia, że osoba głuchoniema jako strona czynności prawnej złożyła oświadczenie woli w obecności biegłego	45
5.10.	Zachowanie w akcie notarialnym wymogów przewidzianych w art. 87 § 1 pkt 2 a obowiązek uczynienia stosownej wzmianki o ich dopełnieniu w treści sporządzonego aktu	47
5.11.	Pominięcie w akcie pobranego wynagrodzenia	54
5.12.	Nieomówienie poprawek w akcie przed jego podpisaniem	54
5.13.	Niepowołanie przez notariusza w akcie okazanych mu dokumentów przez strony czynności prawnej	55
5.14.	Obalenie mocy dowodowej aktu notarialnego jako dokumentu urzędowego sporządzonego z „naruszeniem” art. 19 ust. 6 ustawy o podatku od spadków i darowizn	60
5.15.	Technika sporządzania aktu notarialnego w postaci obowiązku jego parafowania	63
6.	Zasada ciągłości sporządzania aktu notarialnego (tzw. zasada <i>unitas actus</i>)	63
7.	Legitymacja prokuratora do złożenia wniosku o zawieszenie postępowania o wpis prawa w księdze wieczystej na podstawie umowy sprzedaży w związku z wszczęciem dochodzenia przeciwko zbywcy ujawnionemu w księdze wieczystej na podstawie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, które zostało wydane przez sąd spadku w wyniku fałszywego zapewnienia tegoż spadkobiercy co do rzeczywistego kręgu spadkobierców ustawowych	65
8.	Odmowa sporządzenia aktu notarialnego wobec zarzutu dokonania czynności notarialnej sprzecznej z prawem	68

CZĘŚĆ DRUGA

POZAKSIĘGOWY OBRÓT NIERUCHOMOŚCIAMI A OBOWIĄZEK ZAŁOŻENIA KSIĘGI WIECZYSTEJ I WPIS PRAWA .....

	73
1. Rola i znaczenie ksiąg wieczystych a bezpieczeństwo obrotu nieruchomościami	73
2. Zasada powszechności ksiąg wieczystych jako dyrektywa bezpieczeństwa obrotu nieruchomościami a obowiązek notariusza zapobiegania sporom na tle obrotu pozaksięgowego	77
2.1. Zasada powszechności ksiąg wieczystych w prawie zunifikowanym	78
2.2. Zasada powszechności ksiąg wieczystych po wejściu w życie kodeksu cywilnego	83
2.3. Realizacja zasady powszechności ksiąg wieczystych po wejściu w życie ustawy z dnia 6 lipca 1982 r.	83
2.4. Dalsze urealnienie zasady prowadzenia ksiąg wieczystych w świetle ustawy z dnia 11 maja 2001 r.	84
2.5. Zasada powszechności ksiąg wieczystych a notarialny obowiązek prewencyjnego zapobiegania sporom na tle obrotu pozaksięgowego	87
3. Wadliwe założenie (urządzenie) księgi wieczystej a tzw. pozaksięgowy obrót nieruchomościami	90
3.1. Wadliwe założenie księgi wieczystej oraz błędna treść wpisów a dokonany na ich podstawie obrót nieruchomością	90
3.2. Założenie księgi wieczystej z pominięciem wydania postanowienia	91
3.3. Odpisy dokonane z naruszeniem wymogów formalnych oraz materialnoprawnych	95
3.4. Księga wieczysta nie zawierająca wpisów w działach pierwszym oraz drugim	100
3.5. Wpis nie podpisany	100
4. Akt notarialny stwierdzający rozporządzenie nieruchomością bez założonej księgi wieczystej	101
4.1. Obowiązek notariusza zapobiegania sporom a tzw. pozaksięgowy obrót nieruchomościami	101

4.2.	Sposoby badania przez notariusza tytułów prawa własności zbywcy w obrocie pozaksięgowym	109
4.3.	Rozporządzenie nieruchomością a wpis o charakterze deklaratoryjnym	113
4.3.1.	Pozaksięgowe rozporządzenie udziałem w nieruchomości należącej do spadku	117
4.3.2.	Rozporządzenie udziałem w nieruchomości według treści wpisu w księdze wieczystej, jeżeli wpis był niezgodny z rzeczywistym stanem prawnym	121
4.4.	Rozporządzenie nieruchomością a wpis konstytutywny	125
4.4.1.	Charakter i znaczenie wpisu konstytutywnego dla rozporządzenia nieruchomością	125
4.4.2.	Staranność zawodowa notariusza sporządzającego umowę przeniesienia użytkowania wieczystego bez wpisu zbywcy w księdze wieczystej	131
5.	Wpływ bezskuteczności względnej czynności prawnej na sytuację stron oraz pokrzywdzonego wierzyciela w postępowaniu wieczystoksięgowym	135
5.1.	Obowiązek wyjaśniająco-doradczy notariusza w celu poznania właściwych intencji stron czynności prawnej	135
5.2.	Pojęcie bezskuteczności względnej czynności prawnej	138
5.3.	Powstanie bezskuteczności względnej czynności prawnej	138
5.4.	Kognicja sądu w razie uznania umowy za bezskuteczną względnie jako podstawy wpisu prawa własności na rzecz nabywcy	139
5.4.1.	Wniosek nabywcy nieruchomości o wpis na jego rzecz prawa własności	139
5.4.2.	Wniosek wierzyciela o wpis ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji z nabytej nieruchomości	142
5.4.3.	Wniosek wierzyciela o wpis hipoteki przymusowej	143
	LITERATURA	146

WPROWADZENIE

Instytucjonalne oraz organizacyjne wyodrębnienie polskiego notariatu w zakresie wykonywania funkcji publicznych państwa, dokonane ustawą z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo notariacie, sytuuje notariat jako gwaranta bezpieczeństwa obrotu prawnego w rozwijającej się gospodarce rynkowej. Prawidłowe funkcjonowanie notariatu zależy nie tylko od realizacji przez notariusza, jako osobę zaufania publicznego, ustawowych obowiązków, ale w równym stopniu także od prawidłowego orzecznictwa wieczystoksięgowego. Zasadniczą funkcją ksiąg wieczystych jest ustalenie stanu prawnego nieruchomości w postaci dostępnej dla każdej publicznej ewidencji praw rzeczowych oraz roszczeń i praw na nieruchomościach. W przeważającej mierze stan prawny nieruchomości wynika z czynności prawnych dokumentowanych w formie aktu notarialnego, a więc przy aktywnym udziale notariusza sporządzającego określoną czynność prawną (umowę), stanowiącą podstawę dokonania wpisu prawa w księdze wieczystej.

Celem przedstawionego opracowania jest ukazanie funkcjonowania obu instytucji (notariatu oraz ksiąg wieczystych), a przeważającym tego dorobkiem są doświadczenia z praktyki, które warto eksponować dla wzbogacenia tej dziedziny wiedzy prawniczej.

Mimo przyjmowania zasady powszechności ksiąg wieczystych, w praktyce wiadomo, iż nadal spotykamy się z tzw. obrotem pozaksięgowym. Nie trzeba przekonywać, iż w tym ostatnim wypadku niepomierne wzrasta rola i obowiązek notariusza sporządzającego daną czynność notarialną, w wyniku której następuje założenie księgi wieczystej i ujawnienie praw dotyczących nieruchomości. Powstające na tym tle wątpliwości, związane głównie z praktyką, są przedmiotem niniejszego opracowania.

Uchwalona ostatnio ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy – Prawo o notariacie (Dz.U. Nr 63, poz. 635), a także nowe rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2001 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych i zbiorów dokumentów (Dz.U. Nr 102, poz. 1122) czynią w jeszcze większym stopniu odpowiedzialnym urząd notariusza

w kształtowaniu pewności oraz stabilności obrotu cywilnoprawnego. Oczekiwane także polepszenie sprawności postępowania wieczystoksięgowego, głównie w aspekcie eksponowania orzecznictwa jako elementu wpływającego na stabilizację stosunków prawnych podlegających ujawnieniu w księgach wieczystych, może stanowić przyczynek do tego opracowania.

Aleksander Oleszko

WYKAZ SKRÓTÓW

BMS	Biuletyn Ministerstwa Sprawiedliwości
k.c.	ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny
KKP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
NP	Nowe Prawo
OSN IC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna
OSPika	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
p.w.k.c.	ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny
p. wpr. pr. rzecz. i pr. o ks.w.	dekret z dnia 11 października 1946 r. – Przepisy wprowadzające Prawo rzeczowe i Prawo o księgach wieczystych
PiP	Państwo i Prawo
PN	Przegląd Notarialny
pr. o ks.w.	dekret z dnia 11 października 1946 r. – Prawo o księgach wieczystych
pr. o not.	ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (cytowane w dalszej części przepisy tej ustawy bez bliższego określenia oznaczają prawo o notariacie)
pr. rzecz.	dekret z dnia 11 października 1946 r. – Prawo rzeczowe
PS	Przegląd Sądowy
reg. wewn. urzęd.	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 1997 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych
rozp. ew. grunt. i bud.	rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz.U. Nr 38, poz. 454)
rozp. wyk. z 1992 r.	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 marca 1992 r. w sprawie wykonania przepisów ustawy o księgach wieczystych i hipotecie

- rozp. wyk. z 2001 r. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2001 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych i zbiorów dokumentów
- rozp. z 14 lipca 1986 r. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 lipca 1986 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych założonych przed dniem 1 stycznia 1947 r. oraz utraty mocy prawnej niektórych takich ksiąg
- u.k.w.h. ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece